

Τ Ο Θ Έ Μ Α

Από την ιστορία της Ιατρικής Σχολής και ιδιαίτερα της Α' Παθολογικής Κλινικής του ΑΠΘ στα πρώτα 30 περίπου χρόνια της λειτουργίας της

Φ.Κ. Γραμματικός
Ομότιμος Καθηγητής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Θα προσπαθήσω να αναφερθώ στα πιο ενδιαφέροντα γεγονότα της εποχής εκείνης για μερικά των οποίων έχω προσωπική εμπειρία. Ειδικότερα, στο κείμενο που ακολουθεί γίνεται μνεία ορισμένων από τους σημαντικότερους καθηγητές και ορισμένων συναδέλφων που είχαν κάτι ιδιαίτερο στη σταδιοδρομία τους. Αναφέρονται επίσης καθηγητές συνώνυμοι με καθηγητές της Ιατρικής Σχολής που όμως υπηρέτησαν σε θέσεις εκτός της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Την εποχή των πρώτων καθηγητών της Σχολής οι εισηγητικές εκθέσεις παρουσίαζαν επίσης πολλά ενδιαφέροντα, όπως παρατίθενται μερικά εξ αυτών.

Ειδικότερα, αναφέρονται οι καθηγητές Αθανάσιος Μυσιρλόγλου και Κάρολος Αλεξανδρίδης και η συμβολή του τότε Υπουργού Παιδείας Κωνσταντίνου Λογοθετόπουλου στην ίδρυση της Ιατρικής Σχολής. Επίσης, περιγράφονται χαρακτηριστικά γεγονότα από τις δραστηριότητες της Α' Παθολογικής Κλινικής υπό τον καθηγητή Δ. Βαλτή. Βραχεία περιγραφή ιστορικών δεδομένων παρατίθεται επίσης σχετικά με την Α' Προπαιδευτική Χειρουργική Κλινική, τη Φυματιολογική Κλινική της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσα-

λονίκης και σχετικά με τη συμβολή του Θεαγένειου Νοσοκομείου στην ανάπτυξη του Α.Π.Θ. Ιδιαίτερα σημειώνεται η συμβολή του καθηγητή Αλεξάνδρου Συμεωνίδη στην ανάπτυξη του Θεαγένειου Νοσοκομείου, αλλά και του Πανεπιστημίου γενικότερα.

Από το 1942 ως τον Μάιο του 1975 αναφέρεται ο αριθμός των εγγραφέντων φοιτητών, στιγμιότυπα από τις σχέσεις των φοιτητών προς τους διδάσκοντες στην Ιατρική Σχολή και γεγονότα που αφορούν το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης γενικότερα. Τέλος, αναφέρονται τα εξής: ποιοι πανεπιστημιακοί ιατροί συμμετείχαν στην παθητική αεράμυνα το 1939 και μερικές αξιολογες επιστημονικές εργασίες ιατρών, ενδεικτικές του επιστημονικού επιπέδου της εποχής.

Το θέμα αυτό είναι δύσκολο να οριοθετηθεί και να περιγραφεί από ένα μόνο γράφοντα που έζησε πολλά από τα γεγονότα της εποχής των πρώτων 30 χρόνων της λειτουργίας της Ιατρικής μας Σχολής. Για τον λόγο αυτό, θα προσπαθήσω να αναφερθώ επιλεκτικά σε χαρακτηριστικά γεγονότα που άμεσα ή έμμεσα περιέπεσαν στην αντίληψή μου. Η επί 45 χρόνια ιατρική-πανεπιστημιακή εμπειρία του γράφοντος και η ιστορική απόσταση από την οποία περιγράφονται τα γεγο-

νότα αυτά, ελπίζω να συμβάλλουν στην αντικειμενικότητα της περιγραφής τους.

Είναι γνωστό ότι το 1942, κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής, οι ιατροί της Θεσσαλονίκης φοβούμενοι μήπως οι Βούλγαροι ιδρύσουν Ιατρική Σχολή στη Θεσσαλονίκη, όπως είχαν κάνει στα Σκόπια, παρακάλεσαν τον τότε υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Κ. Λογοθετόπουλο να ζητήσει από τα στρατεύματα κατοχής την άδεια να ιδρυθεί Ιατρική Σχολή στη Θεσσαλονίκη¹. Ο Κ. Λογοθετόπουλος πέτυχε την άδεια αυτήν προφανώς λόγω του ότι ο Γερμανός διοικητής στρατηγός Λιστ, που ήταν υπεύθυνος Διοικητής της εν γένει περιοχής των Βαλκανίων, ήταν σύζυγος της αδελφής του. Αργότερα, ο Κ. Λογοθετόπουλος έγινε και Πρόεδρος της κατοχικής κυβέρνησης. Με την απελευθέρωση χαρακτηρίστηκε «συνεργάτης των Γερμανών...» και καταδικάστηκε σε θάνατο. Μετά από δύο χρόνια που ποαρέμεινε φυλακισμένος και αφού μέσα στη φυλακή συνέγραψε με απολογητική μορφή βιβλίο με τον τίτλο: «Ιδού η αλήθεια», του δόθηκε χάρις και αποφυλακίστηκε. Αποκαταστάθηκε ως καθηγητής και έγινε ομότιμος στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο (1959). Ο Κ. Λογοθετόπουλος ήταν γνωστός και διότι περιέγραψε τη μέθοδο που ονομάστηκε: «μέθοδος του καθ' έλξιν πωματισμού» με σκοπό την ανάρρωση όλων των αιμορραγιών λόγω αδράνειας της μήτρας και άλλων αιτιών². Η Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης αναγνωρίζοντας τις υπηρεσίες του προς το Πανεπιστήμιο και γενικότερα προς την Πατρίδα τον ανακήρυξε το 1960 επίτιμο διδάκτορα της Σχολής¹⁻³.

Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της Ιατρικής Σχολής πολλοί ήταν οι καθηγητές που απουσίαζαν από τη Θεσσαλονίκη και από τα καθήκοντά τους στο πανεπιστήμιο. Για τον λόγο αυτό, όταν με το Ν.δ. της 24ης Φεβρουαρίου 1943 απολύθηκαν μόνο δύο καθηγητές, οι Γ. Μαυρουδής και Γ. Πάγκαλος «ως μη αναλαβόντες εισέτι τα πανεπιστημιακά των καθηκοντα», όπως σημειώνει στην «Αυτοβιογραφία» του ο καθηγητής της Α' Παθολογικής Κλινικής Κάρολος Αλεξανδρίδης, ορισμένοι θεώρησαν την απόλυση μόνο δύο καθηγητών ως επιλεκτική. Όπως επίσης σημειώνει ο καθηγητής Κ. Αλεξανδρίδης, λόγω της συστηματικής αυτής «απουσίας» των καθηγητών, όταν ο πρύτανης Στίλπων Κυριακίδης ζήτησε να συγχαρεί τους καθηγητές της Ιατρικής Σχολής με

την ευκαιρία της ίδρυσης της Ιατρικής Σχολής, προσήλθαν μόνο εκείνος και ο Κ. Χαριτάκης, αφού ήταν οι μόνοι που διέμεναν στη Θεσσαλονίκη³. Παρακάτω αναφέρονται περισσότερα για τον καθηγητή Κ. Αλεξανδρίδη.

Ο πρύτανης Σ. Κυριακίδης, που τ' όνομά του δόθηκε στον δρόμο στον οποίο βρίσκεται τώρα το πανεπιστημιακό νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ, ήταν διακεκριμένος παράγων της πνευματικής ζωής της Θεσσαλονίκης και εκ των πρώτων προέδρων της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Σε ένα από τα μαθήματά του, το οποίο έτυχε να παρακολουθήσω ως πρωτοετής φοιτητής της Ιατρικής Σχολής, είπε τα εξής σημαντικά που ακόμα έρχονται στη μνήμη μου: «Η φιλοσοφία και η ιατρική έχουν κάποιο κοινό μεταξύ τους, αφού και οι δυο είναι θεωρητικές επιστήμες. Τόσο στην ιατρική, όσο και στη φιλοσοφία, το άλφα δεν είναι μόνο άλφα, αλλά μπορεί να είναι και βήτα και γάμα κ.λπ. Το σύμπτωμα "πόνος" π.χ. μπορεί να δηλώνει καρκίνο, τραύμα, πονοκέφαλο κ.λπ. Οι μόνες πραγματικά θετικές επιστήμες είναι τα μαθηματικά και η χημεία, όπου το κάθε τι είναι μονοσήμαντο».

Ο καθηγητής Γεώργιος Δεληγιάννης ήταν ο πρώτος Πρύτανης του Πανεπιστημίου που προερχόταν από την Ιατρική Σχολή.

Ο πρώτος καθηγητής της Α' Χειρουργικής Κλινικής, ο Αναστάσιος Μυσιρλόγλου, είναι ο μόνος μέχρι σήμερα από το επιστημονικό προσωπικό της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που ονομάστηκε Μέγας Ευεργέτης του Πανεπιστημίου (Εικ. 1)⁴. Υπήρξε διευθυντής στα νοσοκομεία Κωνσταντινουπόλεως και Σμύρνης, εθελοντής στον Ελληνικό Στρατό, Βουλευτής και Υπουργός Υγείας. Ανήγειρε στη Μονή Βλατάδων βιβλιοθήκη, αναγνωστήριο και αίθουσα Μουσείου στο όνομα της μητέρας του. Αυτά όλα υπάρχουν και σήμερα στη Μονή Βλατάδων. Η πολιτεία τον παρασημοφόρησε εξάκις. Έγραψε και 2 ποιητικές συλλογές.

Ο καθηγητής Κωνσταντίνος Ηλιάκης ήταν ο πρώτος καθηγητής της έδρας της Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας της Σχολής (1942)³. Σημαντικός πολιτικός παράγοντας και κοσμήτορας το 1944-1945, δημοσίευσε το 1963 στο Περιοδικό «Ακαδημαϊκή Ιατρική», ως καθηγητής του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, αφού είχε μετακληθεί στην Αθήνα, εισαγωγικό σημείωμα με την ευκαιρία της αναγορεύσεως της τότε βασίλισσας Φρειδερίκης ως επίτιμης διδάκτορας της

Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης⁵. Στο σημείωμα αυτό αναφέρει μεταξύ άλλων: «Η Α.Μ. η Σεπτή ημών Άνασσα, η οποία κατά πάγκοινον ομολογίαν είναι η πλέον μορφωμένη Ελληνίς ... είπε μεταξύ άλλων ότι “ο Βασιλεύς και Εγώ πιστεύομεν ότι οι Έλληνες ιατροί είναι οι καλύτεροι ιατροί του κόσμου». Ο γράφων ελπίζει ότι η εν γένει αντιμετώπιση του καρκίνου του στομάχου, από τον οποίον απεβίωσε ο Βασιλεύς Παύλος έγινε κατά τον καλύτερον τρόπον.

Ένας άλλος καθηγητής που δίδαξε από τα πρώτα χρόνια τους φοιτητές της Ιατρικής Σχολής ήταν ο Κωνσταντίνος Καβασιάδης, καθηγητής της Ανόργανης Χημείας. Στην Εικόνα 2 φαίνεται μια ομάδα πρωτοετών φοιτητών της Ιατρικής το 1954 και στο κέντρο ο καθηγητής Κ. Καβασιάδης και ο βοηθός του που είχε το όνομα «ο άφωνος». Μια μέρα ο καθηγητής Καβασιάδης βρήκε στην έδρα του ένα ματσάκι άχυρα. Προσποιήθηκε ότι δεν κατάλαβε τίποτα και συνέχισε το μάθημά του. Σε λίγο διέκοψε την παράδοση του μαθήματος και σχεδόν αδιάφορα είπε προς τους φοιτητές: «Κύριοι, βλέπω πως κάποιος από σας λησμόνησε εδώ το break-fast του!». Μια άλλη φορά, κατά τη διάρκεια πειράματος, προκάλεσε σε ένα δοκιμαστικό σωλήνα κάποια μικρή έκρηξη που εκσφενδόνισε τον φελλό του σωλήνα με κρότο, «παφ». Οι φοιτητές άρχισαν να μιμούνται τον ήχο αυτό ομαδικά «πάφ... παφ...». Ο καθηγητής είπε σε λιγάκι: «Φαίνεται πως στην αίθουσα υπάρχουν πολλοί άλλοι... φελλοί». (Αναφέρθηκαν από το συνάδελφο κ. Στάθη Λυμπεράκη).

Οι ολιγότερο γνωστοί εκ των πρώτων καθηγητών της Ιατρικής Σχολής είναι οι εξής³: Ο Ιωάννης Ριβουάρ, των ουροποιητικών οργάνων, που δεν μπορούσε να εμφανιστεί στη Σχολή, διότι οι

Γερμανοί του πρόβαλλαν τότε εμπόδια στη μετακίνησή του. Ο Στυλιανός Σαμαράς, της Παθολογικής Ανατομίας και Γενικής Παθολογίας, που συχνά απουσίαζε, διότι εργαζόταν με επιτυχία στις Η.Π.Α. Τελικά, παραιτήθηκε από την Ιατρική Σχολή το 1947. Επίσης οι: Γεώργιος Βλαβιανός της Νευρολογίας, Λάμπρος Κατσιλάμπρος της Θεραπευτικής και ο Δημήτριος Κουρέτας της Νευρολογίας-Ψυχιατρικής³. Τέλος, ο Δημήτριος Συλλαϊδόπουλος, ο οποίος ήταν το 1947 ο πρώτος διοικητής της Στρατιωτικής Ιατρικής Σχολής, αλλά δεν άσκησε διοίκηση, διότι έγινε καθηγητής της ΩΡΛ και αποστρατεύθηκε⁶. Σημειώνουμε εδώ ότι στη συνέχεια διοικητής ορίστηκε ο Γεώργιος Καστανάκης (1947-1948), ξάδελφος του Σπύρου Καστανάκη, αργότερα διευθυντού σπουδών της Σ.Ι.Σ. Στη Σ.Ι.Σ. διοικητής ήταν και ο Φίλιππος Κλωνιζάκης (1968), πατέρας του αναπληρωτού καθηγητού του Α.Π.Θ. κ. Γιάννη Κλωνιζάκη.

Συνωνυμίες με γνωστούς καθηγητές είναι οι εξής^{3,6,7}: α) Νικόλαος Βαλτής: Πρόεδρος των Φαρμακοποιών Θεσσαλονίκης (1926)⁸, Δημήτριος Βαλτής: (1961) καθηγητής της Παθολογίας Α.Π.Θ., β) Νικόλαος Κριτικός: (1945), καθηγητής Μαθηματικών Α.Π.Θ.⁸, Σπύρος Κρητικός: (1953), καθηγητής Ακτινολογίας Α.Π.Θ., γ) Αντώνης Σιγάλας: (1945), Παπυρολόγος, καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ., Μαρίνος Σιγάλας: (1953-54), Χειρουργός, Πρύτανης Α.Π.Θ., δ) Αντώνιος Χριστομάνος: καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αναστάσιος Χριστομάνος: καθηγητής Βιολογικής Χημείας του ΑΠΘ και ε) Ιωάννης Αποστολάκης: (1926), Ποίηση, καθηγητής Φιλοσοφικής Α.Π.Θ., Γεώργιος Αποστολάκης: (1980) καθηγητής Φυσιολογίας Α.Π.Θ.

Η πρώτη ειδικότητα που αποσπάστηκε από

Εικόνα 1.

Εικόνα 2.

την Παθολογία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ήταν η Φυματιολογία⁹. Η ειδικότητα αυτή προβλεπόταν από το 1946, τότε που ιδρύθηκε η Ιατρική Σχολή, αλλά η έδρα παρέμεινε κενή ως το 1965. Τότε το Υπουργείο Παιδείας με υπουργό τον Γεώργιο Παπανδρέου και Γενικό Γραμματέα τον Ευάγγελο Παπανούτσο, με νόμο υποχρέωσε όλες τις Σχολές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης να καλύψουν τις κενές έδρες. Η Φυματιολογική Κλινική με τον καθηγητή Κ. Σταυρόπουλο εγκαταστάθηκε πρώτα στο Σανατόριο του Ασβεστοχωρίου, το οποίο μετονομάστηκε σε Κέντρο Νοσημάτων Θώρακος Βορείου Ελλάδος και τελικά σε Νοσοκομείο Παπανικολάου. Ο επόμενος καθηγητής, Χ. Βάμβαλης (1983), ίδρυσε μεταξύ των άλλων στην Κλινική το ιδιαίτερης σημασίας Εργαστήριο Ύπνου⁹.

Την εποχή των πρώτων καθηγητών της Σχολής, οι εισηγητικές εκθέσεις παρουσίαζαν πολλά ενδιαφέροντα εκτός από τον συχνά αιχμηρό τόνο με τον οποίο κάποιες φορές συντάσσονταν. Επίσης είχε ανταγωνιστικό ενδιαφέρον ποια θα ήταν η κατάταξη των άλλων υποψηφίων εκτός του προτεινόμενου να καταλάβει την προκηρυχθείσα θέση. Εισηγητική Έκθεση της 17-6-1969¹⁰ αναφέρει τα εξής: «...Η έδρα της χειρουργικής κλινικής προτείνουμε να πληρωθεί υπό τακτικού καθηγητού και όχι υπό εκτάκτου διότι με τον τρόπον αυτόν θα υπάρξει και θέσις επίκουρου καθηγητού για να συμβάλει και αυτός εις την εκπαίδευσιν των περίπου 500 φοιτητών του 3ου έτους...» και, «...Επιλέγομεν ομοφώνως ως τακτικόν καθηγητήν τον κ. Όμηρον Αλετράν, αλλά ως προς την σειράν των υπολοίπων 6 δεν υπάρχει ομοφωνία των κ.κ. Εισηγητών. Ο μεν Α εκ των μελών της Εισηγητικής Επιτροπής προτείνει την σειράν..., ενώ ο Β και ο Γ

προτείνουν άλλην σειράν...». Υπήρχαν τότε συνολικά 7 υποψήφιοι. Η εισηγητική αυτή έκθεση αποτελείτο από 112 σελίδες.

Παρακάτω θ' αναφερθεί μία Παθολογική, μία Χειρουργική Κλινική και ένα μη πανεπιστημιακό Νοσοκομείο που συνέβαλαν σημαντικά στην ανάπτυξη της πανεπιστημιακής παιδείας στη Θεσσαλονίκη.

Η Α' Παθολογική Κλινική του Πανεπιστημίου μας έχει μία ιδιαίτερη και αξιόλογη διαδρομή. Ο πρώτος καθηγητής της, ο Κάρολος Αλεξανδρίδης (Εικ. 3)¹¹, ήταν ο πρώτος κοσμήτωρ της Σχολής και μάλιστα επί τρεις συνολικά θητείες. Ο καθηγητής Κ. Αλεξανδρίδης ξεκίνησε ως Διευθυντής του Νοσοκομείου Σερρών μέχρι το 1913. Όταν η πόλη των Σερρών πυρπολήθηκε από τους Βουλγάρους, ήρθε ως Διευθυντής στο Νοσοκομείο Λοιμωδών Νόσων στη Θεσσαλονίκη. Προσήλθε να καταταγεί ως εθελοντής στον πόλεμο του 1940. Δημοσίευσε άνω των 100 εργασιών, αριθμό ρεκόρ για την εποχή, αφού τότε η συγγραφή και η εκτύπωση μιας εργασίας ήταν πολύ δύσκολη. Έγινε ομότιμος καθηγητής και αντεπιδέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών¹¹. Υφηγητής στην Α' Παθολογική Κλινική τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της ήταν ο Σαράντης Τζιβανόπουλος (με 17 χρόνια σπουδών στο εξωτερικό), ο Βασίλειος Σταμούλης που διηύθυνε την Α' Παθολογική Κλινική από τις 25/10/1960 μέχρι τον διορισμό του καθηγητή Δ. Βαλτή, τον Απρίλιο του 1961 και επιμελήτρια η Β. Τσιγαλίδου-Μπάλλα.

Κατά την ανάληψη των καθηκόντων του καθηγητή Δ. Βαλτή (Εικ. 4), υπήρχαν στην κλινική περί τους 12 ειδικευόμενοι. Ο καθηγητής Βαλτής κάποιον μεσημέρι «περί ώραν» 15:00 ήρθε για πρώτη φορά στην Κλινική και αφού συγκέντρωσε όλο το ιατρικό προσωπικό, ανακοίνωσε σε γενικές γραμ-

Εικόνα 3.

Εικόνα 4.

μές το πρόγραμμα της Κλινικής που αφορούσε τις 2-3 επισκέψεις των βοηθών την ημέρα, τα ερευνητικά, διδακτικά κ.λπ. καθήκοντα και τις εφημερίες. Ωράριο συγκεκριμένο δεν υπήρχε. «Περί ώραν δεκάτην νυκτερινήν» ο βοηθός ή ο επιμελητής έπρεπε να ενημερώσει τον καθηγητή τηλεφωνικώς και αν ο καθηγητής έκρινε, θα ερχόταν να εξετάσει ο ίδιος τους βαριά πάσχοντες ασθενείς. Μάλιστα θεωρούνταν «εύνοια» να είσαι αυτός που θα ενημέρωνε τον καθηγητή. Η φήμη του καθηγητή Δ. Βαλτή ως ιδιαίτερα άξιου, «εργατικού» και αυστηρού επιστήμονα είχε προηγηθεί στην Κλινική και γι' αυτό ορισμένοι από τους εξωτερικούς βοηθούς ήδη αποφασισμένοι να παραιτηθούν, δεν ήταν παρόντες στην παραπάνω συζήτηση. Την επομένη έγινε γνωστό ότι οι περισσότεροι εκ των βοηθών της Κλινικής που ήταν και επαγγελματίες ιατροί παραιτήθηκαν. Παρέμειναν τελικά μόνο 2 βοηθοί που αργότερα έγιναν πανεπιστημιακοί και ένας ιατρός εξωτερικών ιατρείων: οι κ.κ. Φ. Γραμματικός, Ι. Τριαντόπουλος και Σ. Σαρρόπουλος αντίστοιχα. Αργότερα, προσετέθη και ο κ. Γ. Παπαζαχαρίου ως ιατρός των εξωτερικών ιατρείων. Ως βασικό στέλεχος παρέμεινε η επιμελήτρια Βασιλεία Τσιγαλίδου και αργότερα ήρθε ο επιμελητής Κωνσταντίνος Κοκοβίνης που είχε κάνει τη διδακτορική του διατριβή σχετικά με τον μεταβολισμό των θυρεοειδικών ορμονών στο ήπαρ, στο Παρίσι. Η Β. Τσιγαλίδου ειδικεύτηκε περισσότερο στην αιματολογία, ενώ ο Κ. Κοκοβίνης στη γαστρεντερολογία. Μαζί με τον καθηγητή Δ. Βαλτή προσήλθε στο εργαστήριο και συνέβαλε σημαντικά στο να λειτουργήσει ο τεχνητός νεφρός, ο μικροβιολόγος Βασίλειος Δανιηλίδης. Χαρακτηριστικό της έλλειψης ιατρικού προσωπικού για να καλύψει τις ανάγκες της Κλινικής και τις υποχρεώσεις της Κλινικής στο Νοσοκομείο γενικότερα ήταν πως ένας βοηθός έπρεπε εκτός από τα νοσηλευτικά, ερευνητικά και διδακτικά του καθήκοντα να εφημερεύει μαζί με τον άλλο βοηθό στη γενική εφημερία, 2-3 φορές την εβδομάδα. Η φροντίδα του τεχνητού νεφρού ήταν έκτακτη νυκτερινή απασχόληση για όλους.

Στην Α' Παθολογική Κλινική λειτούργησε το πρώτο μηχάνημα τεχνητού νεφρού στην Ελλάδα, το 1961. Το μηχάνημα αυτό είχε αγοραστεί από τον καθηγητή Κ. Αλεξανδρίδη, τροποποιήθηκε και ετέθη σε λειτουργία από τον καθηγητή Δ. Βαλτή σε συνεργασία με την Α' Χειρουργική Κλι-

νική του καθηγητή Κ. Τούντα με βοηθούς-επιμελητές τους Α. Μαρσέλλο, Κ. Κυριακού, Γ. Ανδρουλάκη και Γ. Λώλα που όλοι αργότερα έγιναν καθηγητές στην Αθήνα εκτός από τον Α. Μαρσέλλο που απεβίωσε πρόωρα από οξεία ηπατίτιδα, στη Θεσσαλονίκη. Ως πρώτοι βοηθοί τεχνητού νεφρού διορίστηκαν το 1962 οι: Αθανάσιος Βυζαντιάδης, Φανή Μέλφου και Μενέλαος Παπαδημητρίου, σε συνεργασία με τους μικροβιολόγους, Βασίλη Δανιηλίδη, Στέργιο Μελισσά και Αθηνά Κύρου. Οι τρεις πρώτοι ήταν οι πρώτοι ιατροί που διορίστηκαν στη νέα Α' Παθολογική Κλινική.

Ο τεχνητός νεφρός που αναφέρθηκε παραπάνω αποτελούνταν από ένα φουσκωτό δίκην σαμπρέλας μπάνιο, στρογγυλό, με διάμετρο περί τα 150 cm. Το μπάνιο αυτό το γέμιζαν οι βοηθοί με διαλύματα γλυκόζης και ηλεκτρολυτών που παρασκεύαζαν οι μικροβιολόγοι. Υπήρχε θερμαινόμενο σπείραμα και θερμοστάτης για τη ρύθμιση της θερμοκρασίας του υγρού διαλύματος. Στο μέσο του μπάνιου, σε ειδικό στήριγμα, τοποθετούσαν μέσα στο υγρό διάλυμα το σπείραμα, όπου κυκλοφορούσε το αίμα του ασθενούς. Κάθε μισή ώρα περίπου, εξετάζονταν από τους μικροβιολόγους, δείγματα από το υγρό του διαλύματος του μπάνιου και από το αίμα του ασθενούς, ώστε να τροποποιείται ανάλογα η περιεκτικότητα του υγρού του μπάνιου σε ηλεκτρολύτες, γλυκόζη ή και να τροποποιείται το pH του διαλύματος προσθέτοντας ανάλογα νερό, άλατα ηλεκτρολυτών κ.ά. Για τους λόγους αυτούς οι μικροβιολόγοι ήταν απολύτως απαραίτητοι για την εύρυθμη λειτουργία του τεχνητού νεφρού. Ο καθηγητής παρέμενε στο Νοσοκομείο μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες. Οι βοηθοί μοίραζαν μεταξύ τους τις βραδινές ώρες, ώστε να μπορούν την επόμενη μέρα να συμμετάσχουν στο βαρύ πρόγραμμα της κλινικής.

Ο γράφων θυμάται ότι σε μία συνεδρία του τεχνητού νεφρού ανένηψε από βαθύ κώμα μία κυρία που είχε λάβει βαρβιτουρικά σε πολύ μεγάλες δόσεις. Ο σύζυγος της κυρίας αυτής, για να επιβραβεύσει την ομάδα του τεχνητού νεφρού, έδωσε σε όλους κάποιο δώρο. Στους βοηθούς έδωσε, αφού έλαβε την άδεια από τον καθηγητή, από ένα στυλό. Αυτό ήταν το πρώτο νόμιμο δώρο που έλαβαν ως ιατροί. Στην ομάδα της Α' Παθολογικής Κλινικής και του Τεχνητού Νεφρού προστέθηκε και ο καθηγητής κ. Παναγιώ-

της Μεταξάς, που έφερε νέες γνώσεις από τις σπουδές του στο εξωτερικό.

Από τα στελέχη της εποχής εκείνης της Α' Παθολογικής Κλινικής προήλθαν, όσο θυμάμαι, μέχρι σήμερα 10 καθηγητές στο Α.Π.Θ., οι: Π. Μεταξάς, Ζ. Σινάκος, Φ. Γραμματικός, τώρα ομότιμοι και οι Μ. Παπαδημητρίου, Γ. Παρχαρίδης, Χ. Ζαμπούλης, Α. Κοντόπουλος, Ε. Γιαννούλης, Φ. Χαρσούλης και Α. Βυζαντιάδης. Άλλοι 2 έγιναν καθηγητές στο εξωτερικό: οι Χ. Μπουντούλας και Α. Θεολογίδης. Ο Χ. Μπουντούλας έγινε αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

Χαρακτηριστικό της εργατικότητας και του ερευνητικού πνεύματος που επικρατούσε τότε στην Κλινική ήταν ότι ο βοηθός που ελάμβανε θέμα διδακτορικής διατριβής από τον καθηγητή, έπρεπε να κάνει μόνος του τις σχετικές εργαστηριακές εξετάσεις. Έτυχε βοηθός να αναλάβει, μετά από εντολή του καθηγητή, διατριβή με θέμα την οξεία ηπατίτιδα Β και βέβαια ο βοηθός μόνος του πραγματοποίησε τις αιμοληψίες, τα σχετικά μυελογράμματα, αλλά και εξετάσεις των ούρων και κοπράνων των ασθενών, χωρίς ευτυχώς δυσάρεστες συνέπειες. Την εποχή εκείνη δεν υπήρχε βέβαια η προφύλαξη με το εμβόλιο κατά της ηπατίτιδας Β.

Πρέπει να αναφερθεί ότι η Α' Παθολογική Κλινική προήλθε κατά σημαντικό μέρος από τη Β' Παθολογική Κλινική που διευθυνόταν από τον αξιόλογο καθηγητή Ευθύμιο Παναγιωτόπουλο. Ο καθηγητής Ε. Παναγιωτόπουλος ήταν ο καθηγητής όχι μόνο του καθηγητή Δ. Βαλτή, αλλά και των καθηγητών Π. Μεταξά και Ζ. Σινάκου που όλοι ξεκίνησαν την καριέρα τους στο τότε Λαϊκό

Νοσοκομείο (τώρα Ιπποκράτειο). Αλλά και οι καθηγητές Γεώργιος Γουλής, Λεάνδρος Κονκουρής, Γεώργιος Τσάπας και Μιχάλης Χολέβας προήρχοντο από τη Β' Παθολογική Κλινική του Λαϊκού Νοσοκομείου.

Κάποτε, ο τότε υφηγητής Δ. Βαλτής αντικαθιστούσε τον καθηγητή Ε. Παναγιωτόπουλο όταν στην Κλινική νοσηλεύονταν ένας πολύ ενδιαφέρων ασθενής, αδιάγνωστος και σε βαριά κατάσταση. Τη μέρα που επέστρεψε από την άδεια του ο καθηγητής Ε. Παναγιωτόπουλος, ο ασθενής αυτός απεβίωσε αιφνιδίως. Ο καθηγητής εκλήθη και αμέσως έθεσε τη διάγνωση: «πνευμονική εμβολή»! Αυτές οι κλινικές διαγνώσεις έστελναν στα ύψη τη φήμη των καθηγητών τότε. (Αναφέρθηκε από τον συνάδελφο κ. Κ. Ροδοκανάκη).

Ανάλογο είναι και το εξής: Το πρώτο βράδυ που έκανε επίσκεψη ο καθηγητής Δ. Βαλτής, όλοι οι συνεργάτες του τον περίμεναν να συζητήσουν την περίπτωση ενός νέου, 30 ετών περίπου, που παρέμενε αδιάγνωστος με πιθανές διαγνώσεις: εμπύρετο νόσημα, λέμφωμα, σαρκοειδωση κ.ά. Ο Δ. Βαλτής άκουσε το ιστορικό και εξέτασε τον ασθενή παρουσία της Προϊσταμένης κας Μπίρου, η οποία ήταν πράγματι πρότυπο προϊσταμένης αδελφής. Σε λίγα λεπτά ο καθηγητής έδωσε τη διάγνωση: «υγρή περικαρδίτιδα»! Ο νεαρός σε λίγες ημέρες εξήρχετο της Κλινικής!

Στην Α' Παθολογική Κλινική ήταν απαραβίαστος κανόνας να νοσηλεύονται άμεσα και με κάθε δυνατή άνεση οι συγγενείς των ιατρών της Κλινικής. Αναφέρω ενδεικτικά τους εξής: ο πατέρας του συναδέλφου κ. Γ. Κεραμίδα με διθητική πάθηση του στομάχου –χωρίς όμως αυξημένη

Εικόνα 5.

Εικόνα 6.

καθίζηση— ο πατέρας του συναδέλφου κ. Ν. Παπακυριαζή με υπέρταση, ο πατέρας του επιμελητή Κ. Κοκοβίνη με τέταρτη γαστρορραγία χωρίς ακτινολογικά ευρήματα που υποβλήθηκε σε επιτυχή θεραπευτική γαστρεκτομή από τον καθηγητή Σφουγγάρη, ο πατέρας του κ. Φ. Γραμματικού με ελαφρό εγκεφαλικό. Μάλιστα, για την τελευταία αυτή περίπτωση, επειδή δεν υπήρχε εκείνη τη στιγμή διαθέσιμη κλίνη, ο καθηγητής Δ. Βαλτής μετέτρεψε το δωμάτιο της δικής του Γραμματείας σε θάλαμο ασθενών για να νοσηλεύσει εκεί και όχι στο διάδρομο, τον πατέρα του επιμελητή ιατρού της κλινικής!

Ενδιαφέρον είναι και το εξής: Όπως είναι γνωστό, οι «ασθενείς των θέσεων» βρίσκονται υπό την προσωπική επίβλεψη του καθηγητή. Κάποτε ο επιμελητής ιατρός των θαλάμων των θέσεων, αφού εξέτασε έναν άρρωστο του καθηγητή, είπε με απορία: «Πώς δε ζητήθηκε το Κ και το Να του ορού;» Αυτό ήταν μία δημόσια αρνητική κριτική για τον καθηγητή! Όταν ο καθηγητής το έμαθε, θύμωσε πολύ. Δεν έχασε όμως την ψυχραιμία του. Αγαπούσε πολύ τους συνεργάτες του. Η σύμπτωση μέσα στην κλινική ήταν βασικό του μέλημα. Η απάντηση του καθηγητή ήταν φιλοσοφημένη: «Κάποτε η εξέταση του Κ και του Να του ορού θα είναι παρελθόν...» είπε. Και πράγματι, σήμερα οι εξετάσεις αυτές ζητούνται πολύ σπάνια.

Το πρώτο Πανεπιστημιακό Εργαστήριο Πυρηνικής Ιατρικής στο Α.Π.Θ. το ίδρυσε ο καθηγητής Δ. Βαλτής με τη συνεργασία του καθηγητή Β. Μαλάμου, του καθηγητή κ. Κ. Τούντα, ο οποίος και αγόρασε για λογαριασμό του εργαστηρίου τα δύο πρώτα μηχανήματα και του καθηγητή Δ. Ίκκου. Για να στηρίξουν τη λειτουργία του Εργαστηρίου, σπούδασαν στο πανεπιστήμιο του Λονδίνου με υποτροφία του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας οι κ.κ. Φ. Γραμματικός, Α. Βυζαντιάδης και Μ. Παπαδημητρίου. Οι δύο πρώτοι, με ακτινοφυσικό τη Δ. Παπαγιανοπούλου, στήριξαν το πρώτο Εργαστήριο Ενδοκρινολογίας και Ισοτόπων, όπως λεγόταν αρχικά το πανεπιστημιακό Εργαστήριο Πυρηνικής Ιατρικής στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ. Το εργαστήριο αυτό συνέβαλε και συμβάλλει σημαντικά στην έρευνα στο Α.Π.Θ.

Η συνεχής απασχόληση με τα ιατρικά και τα κοινωνικά θέματα, το άγχος, αλλά και το κάπνισμα οδήγησαν τον καθηγητή Βαλτή στο να πάθει

κατά σειρά πολλαπλά εμφράγματα. Παρά τις προτροπές συναδέλφων του, δεν ήθελε να ταξιδέψει στο εξωτερικό για θεραπεία ούτε υπάκουε στις οδηγίες των γιατρών που του συνιστούσαν να πάρει μακρόχρονη άδεια. Την τελευταία μέρα της ζωής του οργάνωσε μία μεγάλη δεξίωση στο καινούριο του σπίτι, όπου και έπαθε το τελευταίο και μοιραίο έμφραγμα.

Μία άλλη σημαντική κλινική για την ανάπτυξη του επιστημονικού επιπέδου του Πανεπιστημίου μας ήταν η Α' Προπαιδευτική Χειρουργική Κλινική¹². Μετά την πρώτη της εγκατάσταση στο Κεντρικό Νοσοκομείο, ήρθε στο Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ με τον καθηγητή Χρίστο Χριστόπουλο το 1965. Ο καθηγητής Χ. Χριστόπουλος δίδαξε στους χειρουργούς τις απαραίτητες θεωρητικές γνώσεις ώστε οι επιμέρους χειρουργικές τεχνικές να εξατομικεύονται ανάλογα με την παθολογία και τα εργαστηριακά ευρήματα του πάσχοντος. Συνέγραψε το βιβλίο που αφορά το μεταβολισμό των ηλεκτρολυτών και του νερού του σώματος και που είναι και σήμερα ιδιαίτερα χρήσιμο στους χειρουργούς. Ο καθηγητής ανέπτυξε στην Κλινική τις υποειδικότητες της αγγειοχειρουργικής, της χειρουργικής του μαστού, των ενδοκρινών αδένων και του πεπτικού συστήματος. Οι καθηγητές της Γ' και της Δ' Χειρουργικής Κλινικής προήλθαν από την Κλινική αυτή.

Αξιόλογος ήταν και ο καθηγητής Σπύρος Κρητικός που διατηρούσε ιδιωτικό ακτινολογικό εργαστήριο μαζί με τον Αν. Αναγνωστάκη, πατέρα του ακτινολόγου και βραβευμένο λογοτέχνη Μανώλη Αναγνωστάκη. Στην Εικόνα 5, φαίνεται μία ακτινολογική φωτογραφία (όχι φιλμ), όπως δίδονταν τότε τα αποτελέσματα των ακτινολογικών εξετάσεων από το Εργαστήριο Αν. Αναγνωστάκη - Σ. Κρητικού το 1956, που βρισκόταν στην οδό Μ. Αλεξάνδρου 33. Αργότερα, το Εργαστήριο αυτό λειτούργησε με τους Μ. Αναγνωστάκη και Ιωσήφ Κούνδουρο, ακτινολόγους.

Στο νοσοκομείο «Θεαγένειο» εγκαταστάθηκαν πανεπιστημιακές κλινικές και πανεπιστημιακοί διδάσκαλοι, όπως η πρώτη πανεπιστημιακή παιδιατρική κλινική με τον καθηγητή Σόλωνα Βέρα, τους υφηγητές Τ. Δημητριάδη και Κ. Μουσαμελετζή και τους συναδέλφους Α. Μυστακίδη, Χ. Καρβουνιάρη, Α. Βλάχμπεη, Σ. Βαρδάκα και Ε. Παρδάλα¹³.

Το ήδη υπάρχον «Θεαγένειο» Νοσοκομείο θεωρείται έργο του καθηγητή Αλέξανδρου Συμεω-

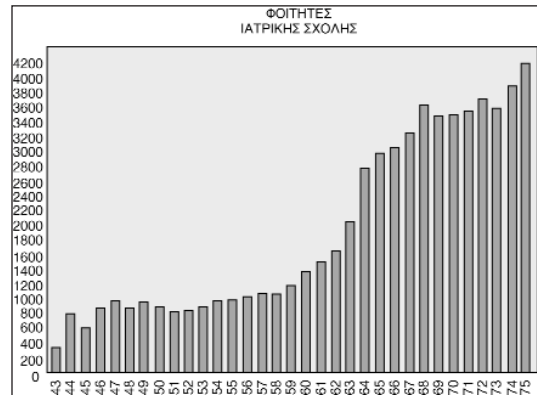
Εικόνα 7.

νίδα¹³. Στην Εικόνα 6 διακρίνονται οι καθηγητές Α. Συμεωνίδης και Δ. Βαλτής, οι υφηγητές Μ. Γκιάλας, Κ. Οικονομόπουλος, Γ. Μπλάντζας, Ν. Ασημής και άλλοι. Ειδικότερα, στο Θεαγένειο νοσοκομείο το 1966 ιδρύθηκε με την επίβλεψη του καθηγητή Αλέξανδρου Συμεωνίδη το Τμήμα Πυρηνικής Ιατρικής (τον ίδιο χρόνο, αλλά λίγους μήνες αργότερα, ιδρύθηκε το ανάλογο πανεπιστημιακό Εργαστήριο και στο Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ από τον καθηγητή Δ. Βαλτή).

Τέλος, στο Νοσοκομείο Θεαγένειο εργάστηκαν οι εξής πανεπιστημιακοί: ο καθηγητής Μ. Πολυζώνης παθολογοανατόμος, οι υφηγητές Ι. Νεδέλκος, χειρουργός, Σ. Πολυζωΐδης, ΩΡΛ, Γ. Κώνστας, οφθαλμίατρος, Β. Τσιγαλίδου-Μπάλλα, παθολόγος (Πρόεδρος της Επιστ. Επιτρ. 1975), Λ. Μπούτης, ογκολόγος, Δ. Βούρος ουρολόγος, Πραξ. Αποστολίδης, πυρηνικός ιατρός, Γ. Μπλάντζας χειρουργός, Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής το 1981), Χ. Σέμογλου, χειρουργός και ο Δ. Τούσης, παθολόγος¹³.

Είναι χαρακτηριστική η παρακάτω συζήτηση που έλαβε χώρα στο Πειραματικό Εργαστήριο του Θεαγενείου Νοσοκομείου: Σε θετική παρατήρηση της τότε βασίλισσας Φρειδερίκης που επισκέφτηκε το Ερευνητικό Πειραματικό Κέντρο του Νοσοκομείου και που αφορούσε τις άριστες συνθήκες διαβίωσης των πειραματοζώων, ο Αλέξανδρος Συμεωνίδης απάντησε ευφυώς ότι τα πειραματόζωα τα προσέχουμε ως καθαρόαιμα στο είδος τους, εφόσον το γενεαλογικό τους δέντρο είναι γνωστό και ελέγχεται για περισσότερες από εκατό γενεές (Εικ. 7)¹³.

Σχετικά με τους φοιτητές της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου μας (Σχήμα 1)⁷, από το 1942

Σχήμα 1.

ως τον Μάιο του 1975 ενεγράφησαν στην Ιατρική Σχολή 12.652 φοιτητές. Πήραν πτυχίο 5.908 και διδακτορικό 501.

Το 1974-75 φοιτούσαν 3.854 φοιτητές με Διδακτικό Προσωπικό 328 άτομα, δηλαδή αναλογούσαν 9 φοιτητές ανά διδάσκοντα. Οι φοιτητές το 1942 ήταν 380 και το 1974 ήταν 3.800, δηλαδή αύξηση περίπου δεκαπλάσια σε 30 χρόνια⁷.

Ονομάστηκαν στο παραπάνω χρονικό διάστημα, 1942-1975, στην Ιατρική Σχολή 77 καθηγητές, 10 των οποίων από φοιτητές του Πανεπιστημίου

Εικόνα 8.

Θεσσαλονίκης. Ο αριθμός των καθηγητών που έχει το κάθε πανεπιστήμιο και έχουν αποφοιτήσει από το πανεπιστήμιο αυτό χαρακτηρίζει το υψηλό επιστημονικό επίπεδο του πανεπιστημίου.

Αξιοσημείωτες κατά αύξουσα σειρά χρονολογίες που αφορούν χαρακτηριστικά ιστορικά δεδομένα σχετικά με τη λειτουργία των κλινικών και των εργαστηρίων, με θέματα φοιτητών και με τη λειτουργία του Πανεπιστημίου μας γενικότερα, είναι οι εξής⁷:

Το 1947 έγιναν οι πρώτοι έρανοι για την ενίσχυση του φοιτητικού συσσιτίου. Μία φάση ενός τέτοιου φοιτητικού εράνου ονομάστηκε «**παρέλαση του πεννητάλεπτου**», διότι τα προσφερόμενα πεννητάλεπτα τοποθετούνταν στο έδαφος σε σειρά σαν σε παρέλαση (Εικ. 8).

Στον περίβολο της εκκλησίας της Αγίας Θεοδώρας, ιδρύεται θεολογικό φοιτητικό οικοτροφείο (Εικ. 9). Σημειώνουμε ότι κάτω από την τωρινή εκκλησία υπάρχει ανέπαφη η παλαιά εκκλησία της Αγίας Θεοδώρας που κατά καιρούς λειτουργεί. Η εκκλησία αυτή φέρει αξιόλογο μαρμά-

ρινο αρχιεπισκοπικό θρόνο, δωρεά του γυμνασιάρχου Ι. Μέλφου (1929).

Το 1950 δίνονται 12,5 δισεκατομμύρια δραχμές για το νέο πολεοδομικό σχέδιο του Πανεπιστημίου.

Το 1951 γίνεται η παράδοση του νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ στο Πανεπιστήμιο. Στον ιδρυτικό για το Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ Αναγκαστικό Νόμο του 1828/1951, που έκτοτε ενισχύθηκε με δύο αποφάσεις του ΣτΕ, αποφασίζεται ότι οι διευθυντές των κλινικών και εργαστηρίων στο Νοσοκομείο θα είναι οι οικείοι καθηγητές της Ιατρικής Σχολής, ότι όλο το επιστημονικό προσωπικό θα διορίζεται σύμφωνα με τον κανονισμό του Πανεπιστημίου και ότι το υπόλοιπο προσωπικό θα διορίζεται από το Υπουργείο Υγείας. Επίσης ορίζεται η σύνθεση του Διοικητικού του Συμβουλίου, στο οποίο την πλειοψηφία και την προεδρία έχουν μέλη του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ είναι, κατά τον παραπάνω Αναγκαστικό Νόμο, «σαφώς πανεπιστημιακό».

Το 1954 καθιερώνεται η **τήβεννος** στους κα-

Εικόνα 9.

Εικόνα 10.

Εικόνα 11.

Εικόνα 12.

Εικόνα 13.

Εικόνα 14.

θηγητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ονομάζεται «**Αριστοτέλειο**» (Α.Π.Θ.). Ιδρύεται η Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας.

Η **αξιόλογη χορωδία** του Πανεπιστημίου που ιδρύθηκε και διευθυνόταν από το **Γιάννη Μάντακα**, στην οποία συμμετείχαν και φοιτήτριες της Ιατρικής Σχολής, φαίνεται στην Εικόνα 10. Στο μέσο διακρίνεται ο Πρύτανης Σιγάλας με το Γιάννη Μάντακα (25-5-1954, Φωτορεπορτάζ Τσιφτή).

Το 1956 ο καθηγητής Γ. Τσουτσοπούλου ιδρύει το Ελληνικό Ίδρυμα Εξυπηρέτησης Πανεπιστημίων και διοργανώνεται η Πρώτη Φοιτητική Εβδομάδα (Εικ. 11).

Το 1957 παραχωρείται το γήπεδο του ΠΑΟΚ στο Α.Π.Θ. Το 1959 μεταστεγάζονται οι παραγκούχοι πέριξ του γηπέδου του ΠΑΟΚ στο συνοικισμό Νέας Κρήνης.

Το 1960 ανακαλύπτονται τα μολύβια bic και καταργούνται τα μελανοδοχεία.

Το 1962 γίνονται μεγάλες διαδηλώσεις των φοιτητών με αίτημα το 15% του κρατικού προϋπολογισμού να δοθεί στην παιδεία (σήμερα δίδεται το 7%).

Το 1967 αποφασίζεται η δωρεάν διάθεση των συγγραμμάτων των καθηγητών.

Από υπαίθριο φοιτητικό γλέντι το 1959 και από το θεατρικό έργο: «Γιατρός με το στανιό» είναι οι Εικόνες 12 και 13. Οι φοιτητές τότε, όπως φαίνεται από τις εικόνες αυτές, ήταν ευπρεπώς ντυμένοι με γραβάτα και σακάκι και οι φοιτήτριες φαίνονται σαν να προσέρχονται σε επίσημη τελετή. Μία φωτογραφία του 1975 δείχνει ότι η αναγραφή συνθημάτων στους τοίχους του Πανεπιστημίου άρχισε αργότερα (Εικ. 14).

Για την εκλογή πανεπιστημιακών διδασκάλων λαμβάνονταν υπόψη κατά τα πρώτα δύσκολα χρόνια της λειτουργίας της Ιατρικής Σχολής, δηλαδή μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και η τυχόν συμμετοχή των ιατρών στον Πόλεμο. Έτσι αξίζει να αναφέρουμε ότι οι πανεπιστημιακοί ιατροί που ωρύτερα συμμετείχαν στην οργάνωση της παθητικής αεράμυνας της Θεσσαλονίκης με βάση τη σχετική εγκύκλιο της 25ης Απριλίου 1939 ήταν οι εξής¹⁴: Ορέστης Βαλάσης, χειρουργός στην Α΄ Χειρουργική Κλινική, Αναστάσιος Μυσιρλόγλου, καθηγητής της ίδιας Κλινικής, Ιωάννης Νεδέλκος, υφηγητής της χειρουργικής, Βασίλειος Γράντης, υφηγητής της μαιευτικής. Αρχίατρος του Δήμου Θεσσαλονίκης που επόπτευε της Παθητικής Αεράμυνας ήταν ο Αντώνιος Οικονόμου, πατέρας του αξιόλογου αναπληρωτού καθηγητού της Πα-

Εικόνα 15.

Εικόνα 16.

θολογικής Ανατομικής και αγαπητού συναδέλφου κ. Τάσου Οικονόμου. Συνολικά οι υπηρετούντες τότε στην παθητική αεράμυνα ήταν 63 ιατροί εκ των οποίων ένας Ισραηλίτης Έλληνας, ο Αλαλούφ Ιωάννης και ένας Αρμένιος Έλληνας, ο Βαρζαβετιάν Κεβόρκ.

Στην Εικόνα 15 φαίνεται ο γνωστός λογοτέχνης **Γιώργος Χειμωνάς**, αδερφός του καθηγητή της Κτηνιατρικής Χ. Χειμωνά, όταν σπούδαζε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου μας. Ο Γ. Χειμωνάς παντρεύτηκε την αδελφή του ακτινολόγου-λογοτέχνη Μ. Αναγνωστάκη και έζησε στην Αθήνα.

Στην Εικόνα 16 φωτογραφίζονται οι ορκισθέντες στο 1962 ιατροί. Διακρίνονται οι: κ. Μ. Μαμόπουλος (1η σειρά, 1ος από αριστερά), κ. Κλειώ Μήρτσου (1η σειρά, 5η από αριστερά), κ. Α. Παντολέων (4η σειρά, 1ος από αριστερά), κ. Α. Βυζαντιάδης (τελευταία σειρά, 3ος από αριστερά), Α. Φαρμακιώτης (3η σειρά, 5ος στο κέντρο) και Γ. Χειμωνάς (πίσω δεξιά του Α. Φαρμακιώτη).

Από τις ενδιαφέρουσες πρώτες επιστημονικές εργασίες της Ιατρικής Σχολής διακρίνουμε την 1η ελληνική εργασία μέτρησης σακχάρου: Οι καθηγητές Φαρμακολογίας Γεώργιος Ιωακείμογλου και Νικόλαος Κλεισιούνης παρουσίασαν τον Φεβρουάριο του 1930 εργασία με τον τίτλο: «Παρατηρήσεις επί της νέας μεθόδου προσδιορισμού σακχάρου εν τω αίματι κατά Folin». Είναι η πρώτη που αναφέρεται σε ποσοτική μέτρηση ουσίας σε βιολογικά υγρά στην Ελλάδα (!). Τότε ο μεν Γ. Ιωακείμογλου ήταν καθηγητής στο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο των Αθηνών, ο δε Ν. Κλεισιούνης ήταν στενός συνεργάτης του πρώτου και μετέπειτα έγινε καθηγητής Φαρμακολογίας στη Θεσσαλονίκη. Η μέθοδος Folin χρησιμοποιήθηκε μέχρι πρόσφατα από τους μικροβιολόγους¹⁵.

Επίσης, το 1971 ανακοινώθηκε στην Ιατρική Εταιρεία Θεσσαλονίκης η περίπτωση εννεαδύμου κυήσεως στην Αυστραλία – που όμως όλα τα νεογνά εντός ολίγων ημερών απέθανον¹⁶. Η ανακοίνωση αυτή συνδυάστηκε με ανακοίνωση εννεαδύμου κυήσεως αναφερομένη υπό του αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Ευσταθίου. Τα νεογνά που περιέγραψε ο Ευστάθιος επέζησαν επί μακρόν. Η ανακοίνωση στη Θεσσαλονίκη έγινε από τους καθηγητές: Θεόδωρο Εδιπίδη και κ. Βασίλειο Κατσουγιαννόπουλο¹⁶. Επίσης, πρωτότυπες, αλλά και πρωτοποριακές, είναι μεταξύ άλλων οι εργασίες των Α. Μαρσέλλου, Π. Ανδρεάδη και Γ. Μπλάντζα με θέμα: «Ορθοτοπική μεταμόσχευση ήπατος»¹⁷ και των Α. Αηδονόπουλου, Α. Ζησιάδη, Α. Οικονόμου, Ι. Δαδούκη και Ο. Αλετρά με θέμα: «Επαναγγείωση του ήπατος δι' εμφυτεύσεως της σπληνικής αρτηρίας»¹⁸.

Βιβλιογραφία

1. Λογοθετόπουλος Κ. *Ιδού η αλήθεια*. Αθήνα 1948.
2. Λογοθετόπουλος Κ. Η ευθύνη των ιατρών εκ της μη εφαρμογής της αιμοστατικής μεθόδου: του καθ' ἑλξιν πωματισμού. *Υγειονομική Φωνή*, Αθήνα 26-05-1959.
3. Δαρδαβέσης Θ.Ι. Η ίδρυση της ιατρικής σχολής του Α.Π.Θ. και τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της (1942-1946). Α' μέρος. *Περιοδικό Ιατρικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης* 1999, 71-84.
4. Επιφανείς Έλληνες ιατροί. Πίνακοθήκη του "Γαληνού". Ο Αναστάσιος Μυσιρλόγλου. Γαληνός, Θεσσαλονίκη 15-05-1961, 1-4.
5. Ηλιάκη Κ.Ε. Η Βασίλισσα Φριδερίκη και οι Έλληνες ιατροί. *Ακαδημαϊκή Ιατρική*. Αθήνα 1963, 27 (11): 1-2.
6. Γουλής Γ. και Πεντόγαλος Γ. *Ιατρική Σχολή – 50 χρόνια 1942-1992*. University Studio Press 1993, 1-447.
7. Κυριαζόπουλος Β.Δ. *Τα πενήντα χρόνια του πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 1926-1976*. Σουρνόπουλος Κ.Ο.Ε. Θεσσαλονίκη 1976, 78-80, 131-141 & 151-210.
8. Αρχεία Φαρμακευτικής Θεσσαλονίκης Ιούλιος-Αύγουστος 1926.
9. Βάμβαλης Χ. Προσωπικό χειρόγραφο σημείωμα. Η φυμματολογική κλινική του Α.Π.Θ. 2003, σ. 2.
10. Εισηγητική έκθεση της 17-6-1969 για την εκλογή καθηγητού της Β' Χειρουργικής Κλινικής του Α.Π.Θ. 1969, σ. 112.
11. Επιφανείς Έλληνες ιατροί. Πίνακοθήκη του "Γαληνού". Ο Κάρολος Αλεξανδρίδης. Γαληνός, Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 1961, 1009-1014.
12. Αηδονόπουλος Α. Χειρόγραφο σημείωμα. Η Β' Χειρουργική Προπαιδευτική Κλινική του Α.Π.Θ. 2003, σελ. 2.
13. Θεαγένειο Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης 1975-2000. Αδελφοί Γ. Κανάκη, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 1-154.
14. Κατάλογος ιατρών συμμετεχόντων στην Παθητική Αεράμυνα Θεσσαλονίκης. Γραφείο Παθητικής Αεράμυνας, 25-4, 1939.
15. Ίκκος Δ. Εκατό χρόνια ενδοκρινολογίας στην Ελλάδα 1835-1934. *Mater Med Gr* 1980, 8 (6): 649-655.
16. Εδιπίδης Θ. Κατσουγιαννόπουλος Β. Περίπτωσης εννεαδύμου κυήσεως αναγραφόμενη εις βυζαντινόν κείμενον. *Πρακτικά Ιατρικής Εταιρείας Θεσσαλονίκης*, τόμος Β', 1971, 237-241.
17. Μαρσέλλος Α, Ανδρεάδης Π, Μπλάντζας Γ. Ορθοτοπική μεταμόσχευση ήπατος. *Γαληνός* 1969, 11 (4): 378-383.
18. Αηδονόπουλος Α, Ζησιάδης Α, Οικονόμου Α, Δαδούκης Ι, Αλετράς Ο. Επαναγγείωση του ήπατος δι' εμφυτεύσεως της σπληνικής αρτηρίας. *Γαληνός* 1971, 13 (3): 205-210.